C8896

În zilele de adâncă descurajare pentru oamenii revoluției dela 1848, când prin lovitura de Stat (dela 2 Decembre 1851 a Franței), soarta acestei revoluții fu definitiv hotărîtă, Nicolae Bălcescu — și el unul din cei ce luptară cu mai mult avânt și cu mai multă tărie pentru izbânda ~~de o clipă~~ a noilor ~~idei~~ principii de viață (politică și națională) a popoarelor și a Statelor — scrie, din insula Hyères — unde se dusese să caute remediu pentru prelungirea ~~vieții~~ sănătății sale compromise — acele din vase dar reconfortante cuvinte cunoscute tuturor celor ce-au citit și admirat lucrările (lui) operei ~~istorice~~ literare și istorice:

impresionante

„Minutele în care scrie sunt pline de amar și de întristare. Pe când Europa întreagă se pregătea a saluta triumful libertății, eroica Franță, de la care cu totdeauna se aștepta semnalul, Franța, prin fatalitate și prin neunirea fiilor săi, cade gemând de nepăsătoare sub un jug umilitor. Fii fără-de-legei triumfează în toate părțile și răzbunătoarea sporcatu lor tiranie. Sufletele generoase, sdrobite și rănite de moarte, văd apunând din vederea lor, ~~din~~ zâna mântuirii. Iesu-mi eu, cu o inimă înblândită, caut a câștiga timp asupra-i și a o întrece în viteală, ca să pot lăsa fraților mei aceste pagine din viața pământilor noștri — e vorba de Istoria Românilor sub Mihai Voevod Viteazul — și cad sleit de puteri, mistuit prin silințele ce fac.

„ Cu toate aceste temeiuri de descurajare, sufletu-mi te slăvește încă, nezeita libertate, și deși oamenii sânguinilor, au învălit cu mantua neagră dulce fața ta, crede că va veni ziua fericirii, ziua izbăndirii, când omenirea întreagă se va scula spre a sfâșia acest văl și dușmanii ~~a~~ tăi se vor înspăimânta la vederea soarelui tău de lumină. Atunci nu va mai fi nici un om rob, nici natie roabă, nici om stăpân pe altul, nici popor stăpân pe altul.... Atunci așteptarea, visurile vieții mele se va împlini; Atunci toți Românii vor fi una, liberi și fruți! Vai, nu voi avea norocul a vedea aceasta și, deși eu asemeni am muncit și am pătimit pentru dreptate și cel dintâi urmă al meu cuvânt va fi și că am iubit-o, Țara mea mult dragă!"

Da — „visurile vieții mele!" Căci unirea românilor a fost tot scopul și tot rostul vieții, din nefericire atât de scurtă, a lui Nic. Bălcescu, care, mai mult de cât oricine dintre contemporanii și urmașii săi purtă la noi, a crezut ~~Țara și nestrămutat, că Unirea politică a tuturor Românilor~~ că ea trebue să se facă, ca o necesitate, fără de care poporul Țării de la Dunărea de jos nu-și va putea îndeplini misiunea istorică ce i-a fost cârmuită de Providența pe pământ. Și nu numai că a crezut în ~~aceasta unire~~ ~~Unirea politică a Românilor~~, ~~ceea ce~~, mai mult de cât oricare din contemporanii și urmașii săi, dar cu darul său profetic, el a și întrezărit-o ~~ceva~~ ~~mult~~ mai aproape de cât și-ar fi închipuit o oricare actual atuncea, ~~cuvânt~~ și de atuncea încoace. De aci extrem de durerosa ~~și~~ exclamare a celui ~~[illegible]~~ ce știa bine că purta în piept și germenul unui sfârșit rău și apropiat — „Vai, nu voi avea norocul a vedea aceasta și...."

X

Este adevărat, onorat auditoriu, cine chiar dintre noi, cei pe care ~~tocmai~~ Dumnezeu ne-a ~~rânduit~~ hărăzit să asistăm la realizarea idealului nostru național, cine dintre noi, zic, ar putea să afirme, sincer fiind, nu c'a crezut în această realizare ~~acestui ideal~~, căci de crezut, mai mult sau mai puțin, am crezut cu toții; dar că a crezut ast cum a crezut Bălcescu? și cine iarăși ar putea afirma c'a întrevăzut-o ~~această realizare~~ în ritmul cărții ast de apropiat, cum, pentru timpul său, a întrevăzut-o el? Evident, nimeni! De aceea dintre toți cei ce au muncit și pătimit pentru realizarea unității noastre, cel mai aproape de noi, în aceste zile de mărire națională (e, negreșit, Eroul de la Călugăreni; ~~și Martirul~~ ~~de la Turda~~ ~~Horațiu Vlădoiul~~, spiritul lui Nic. Bălcescu. Și nu e ~~desigur~~ ~~numai~~ o simplă coincidență) faptul că anul cel mare al unirii noastre e tocmai a suta aniversare a naștenii sale (aniversare ce ne-a determinat astăzi aci cu ~~ne obligă și ne îndeamnă~~, cu toată căldura și pietatea, ~~spre~~ (cel ce a fost Nic. Bălcescu), ~~și cercetăm~~, ~~în aceste ocasii, mai de aproape gândurile și faptele~~ pe cel ce sa commemoreze).

Așa fiind, am scoțut că nu puteam da o actualitate mai desăvârșită acestei commemorări de cât arătând cum toată ființa ~~și viața~~ spirituală și sentimentală, și cum toată activitatea, istorică și politică, a lui Nic. Bălcescu a fost dominată și asservită de marea idee a unirii noastre, — cum dintr'tot ce a gândit, simțit și lucrat el — și a lucrat atât de mult pentru puținul cât a trăit! — se desprinde o concepție politică-națională ~~bine cunoscută~~, ~~[illegible]~~ ~~concepție~~ pe care și-a clădit întreaga sa lucrare istorică și acțiune politică. și anume — libertate politică nu poate fi fără unitate națională, unitate națională ~~fără lupte și~~ ~~[illegible]~~ ~~lupte și [illegible]~~ fără putere armată și ~~națională~~, putere cât-

lămurit

4)

Din punct de vedere practic al realizării

~~mentă naţională~~ mentă fără popor ~~pe~~ slăpănă al pământului său. De aci necesitatea (pentru domnul ~~a mărturisi a~~ mărturisi) proprietăţii ţăranilor şi a reconstituirii oştirii naţionale. Şi de aci (apoi) necesitatea ~~(apoi a) necesitatea~~ cultivării spiritelor la tineţii (marilor) Capete ~~lor mari~~ ~~pentru libertate şi naţionalitate~~ de sub dulcei-Vodă Vitearul, în vederea pregătirii pentru noile lupte de la care ~~numai poate~~ va veni (era sigur) libertatea ~~politică~~ şi unitatea ~~naţională a~~ Neamului românesc.

×

Concepţia politică naţională a lui Nic. Bălcescu să vadeşte la dânsul chiar de la început, din cea dintâiu tinereţă a sa — în lecturile, preocupările, studiile şi acţiunile sale.

„Din copilărie încă, zice contimporanul şi amicul şi biograful său Ion Ghica, citise cu atenţiune Vieţile oamenilor lui Plutarh, Anabasul lui Xenophon, Războiul peloponesian al lui Tacidid; citise şi recitise pe Tacit, Comentariile lui Cesar, Campaniile lui Napoleon şi Frideric cel Mare şi studia cu dinadinsul pe Gibbon şi scrierile generalului Jomiquy asupra strategiei". Căci — explică Ghica mirarea lui Bălcescu spre asemenea lecturi — „avea credinţă că România nu se va putea ridica de cât prin arme şi că Românii trebue cu orice preţ să se arate pe un câmp de bătaie, să dea dovezi de vitejie, şi-se afirme ca naţiune"....

Credinţa aceasta i-am eşa de adânc că, după ce terminase învăţătoarele în Colegiul Sf. Sava, când fu să-şi eleagă o carieră, el, tânărul slab şi plăpând la corp, dar mare şi nicet la inimă, se simţi nedumerit a alege cariera armelor, angajându-se ca ofiţer cadet în nouă oştire a Ţării, sub Regulamentul organic. În această calitate cere şi obţine de la Domnul Ţării, Alexandru-Vodă Ghica, permisiunea de a deschide o şcoală pentru grădele inferioare ale garnizoanei din Bucureşti, şcoală în care, profesor în şase, dădea elevilor săi, cu toţii destoinici mai mari de cât dânsul, pe lângă învăţătoarele elementare de scris şi citit, lecţii de geografia Ţării şi istoria patriei — pentru pregătirea sufletească a viitorilor luptători în tot marile sfârşiri de arme ce vor fi chemaţi a

× aşa cum o ştia şi o putea preda el această istorie

5]

sărăcit (mistrul apropiat) pentru libertatea și unirea neamului.

După câte un lunii de funcționare în stă, școala Ținăului cadet, la al căreia examen asistase, plin de satisfacție, ~~Ghica bădă~~ Alexandru bădă Ghica, trebui să fie închisă, la cererea Consulului nostru, care socotia primejdios pentru interesele și țelurile politice ale Imparației ce reprezenta deșteptarea sentimentului national și răspândirea ideilor de libertate printre instructorii noștri armate romane. Cunoșcând în urmă, amestecat fiind și o conjurație patriotică, împotriva Cârmuirii țării și a Puterii protectoare, Nic. Bălcescu fu arestat, ~~condamn~~ judecat și condamnat. Nechiznuirea ce pătimi atunci, de aproape doi ani de zile, la Mănăstirea din Prahova și la Spitalul din București, îl ~~a~~ sdruncină, prin regimul ei extrem de aspru, și în al treilea și altmintrelea destul de subredă. Sufletește vorba, ~~Bălc~~ el ~~[illegible]~~ rămase aceleași idealist și luptător.

x cu tot ho la mentalul demoralizator — nu i fusese urgisit a celi alți cuți de cat Cosconul —

Liberat din închisoare, Bălcescu, care la douăzeci de ani — ne spune ~~El~~ acelas Im Ghica — cetise tot ce putuse găsi asupra istoriei naționale și petrecea zile întregi studiind documentele ce putea afla pe la unii și pe la alții, întreprinse o călătorie de studii pe la mănăstirile din Carpați atât de bogate în monumente și mărturii istorice, cautând, cum însuși o spune, sub mine umerele mărului strămoșesc. Continuând a se interesa de afacerile publice ale țării — el se dădu ~~str~~ cercetărilor și studiilor istorice, al căror interes, pentru unii ce astăzi, nu ~~[illegible]~~ trebue căutat atât în valoarea lor istorică ca atare, ~~și~~ cât în tendințele lor, căci reflectează ~~[illegible]~~ preocupările și scopurile politice și naționale urmărite cu atâta pasiune și tenacitate de ~~Bălcescu~~ scriitor în tot cursul ~~scurtei~~ puținei sale vieți.

Christian

— la 1843 împreună cu Im Ghica și Tell, revista „Dreptate și Frăție" —

—

Întâiul său studiu de acestfel fu „Pătura armatei și arta militară la Romani", publicat la 1844 în „Foaie științifică și literară" din Iași a lui Mihail Kogălniceanu, căreia slugarnica cenzură a lui Mihai-vodă Sturza îi suprimase titlul inițial dat de editor — „Propășirea" — ~~de teama ca Consulul nostru nu-l găsească prea~~

6) ~~tendințiș subversiș~~. În acest studiu, pe baza informațiilor istorice ce putuse scoate din izvoarele cunoscute ~~ale~~ lui atunci – Nic. Bălcescu arată – în o primă parte – cum s'a organizat și s'a desvoltat puterea armată la Românii ~~și~~ de la fondarea Principatelor până la Fanarioți și cum, în timpul nefastei stăpâniri a acestora, ea s'a desorganizat și s'a distrus, iar, în o a doua parte, el infățișează detaliat, introducerea unei oștiri a țării de sub Regulamentul organic și expune un plan ~~al unei~~ propriu pentru organizarea unei adevărate armate naționale, capabilă nu numai de a ~~pa~~ apăra, ci și de a crește puterile Statului român.

Cum am spus, importanța acestui studiu (ca și a celor despre care mai vorbim) nu lezită, ~~mai ales~~ pentru noi cei de azi, în studiul actualelor constituții istorice, în datele ce el ne dă asupra organizării și desvoltării armatei române în trecut – cu excepția ~~datelor~~ doar a celor privitoare la introducerea oștirii naționale sub Regulamentul organic – ci în tendințele ce el urmărește. Și în această privință iată ce declară autorul însuși în prefața studiului său: „Am preferit a lucra în instituțiile oștășești românești ori că nu altora, căci aceste instituții au făcut mărirea și puterea țării în vreme de patru veacuri și căci sunt convins că Țara Românilor – nu numai eu – deși va luca cu-o dată rangul ce i'se cuvine între popoarele Europei, aceasta o va și da datorare mai mult regenerării vechilor ei instituții militare".

Ceea ce urmărea Bălcescu era, deci, regenerarea instituțiilor militare. Și această regenerare nu putea veni, după dânsul, de la organizarea dată oștirii sub Regulamentul organic, pe care o găsea insuficientă și neputând îndeplini „țelul" sau „ideea de o bună apărare națională". Trebue deci o reformă care să „chezășuiască mai bine temeiurile de apărare". „Spre această – continuă el –

nu e trebuință a face nimic în legiuirea ce avem. Principiile fundamentale sunt recunoscute de Regulament; n'avem decât să le dăm o bună aplicație. Mărimea oștirei nu numai că nu ne-ar folosi la nimic, ci în câte ori o nenorocire pentru Stat. Oștirile permanente au îndoitul defect de a pi prea costitoare și de a răpi forța tolos atâtea brațe agriculturei și industriei. Pe lângă aceasta, mijloacele noastre nu ne-ar ierta a ține în picioare o oștire atât de numeroasă pe cât am avea trebuință. Toată speranța noastră este dar în organizarea rezervelor naționale".

Pentru organizarea acestor rezerve, Bălcescu dă ca model „sistema militară a Prussei, cea mai bună și mai naională din Europa". Iar după ce-o analizează și-o explică, el zice: „Instituția sa pune aci ideea fundamentală a unei organizații ostașești ce n'ar cunoaște mai bine una.... O supuse mediului tuturor oamenilor cunoscători, spre a o desvolta și a o desăvârși". Această idee fundamentală ~~pentru~~ ~~a~~ a omului, e organizațiunea adoptată și introdusă în o dovadă punătate a secolului trecut în mai toate Statele din Europa, deci și la noi, pentru ~~organizarea~~ înfrumuseța mulțimea a rezervelor naționale pe lângă armata permanentă, al cărei numărul ~~Europei~~ ~~Bulgariei~~, în Prussia, în la noi în Țară, rămâne la minimul posibil. Deosebirea e numai ca, la Bălcescu, rezervele naționale trebuiau și altă un caracter mai puțin militar ca de cum s'a făcut în mai toate țările unde ele au fost organizate ca atare.

—

O asemenea organizare a armatei, întemeiată pe rezervele naționale, nu putea lua ființă de cât la un popor liber și stăpân de pământul său, cum nu era din nefericire și n'a fost până de curând poporul roman din Principate. Ne aceea, în câte cu studiul intitulat „Despre starea socială a muncitorilor plugari în Principatele romane în deosebite timpuri" și publicat la 1846 în „Magazinul istoric

Facă", Nic. Bălcescu abordează ~~niște~~ și aceasta delicata chestiune. Cercetând, pe baza mărturiilor strict documentare, raporturile de proprietate ~~din Țările Românești~~, de la întemeierea Principatelor până la Regulamentul Organic, el arată: cum „străbuna egalitate de drepturi și de stare" din Țările Române" (țările noastre) a fost distrusă prin deposedarea, prin nipilare și uzurpare, a claselor de jos, țărănești, de câtă clasele de sus, boierești, ~~și~~ mai ales în timpul luptelor pentru apărarea patriei ~~și~~ de dominațiunea straină; cum țărănimea nu numai că a fost deposedată, ci, nicetul ca nicetul, după aceea, robită ~~și~~ asiprită de „drepturi și de stare" atunci ~~și~~ formată din Țările Române; cum „ași fără ~~lăt~~ emancipare a ~~țăranilor~~ țăranilor ~~și~~ din epoca fanariotă „~~și~~ fu numai recunoscută în lege, ~~și~~ în fapt relațiile lor cu proprietarul rămânând ~~și~~ „aceleași", cu deosebirea în „țărănii ~~și~~ „ajunseră a suferi atunci și țărănii povara birurilor de care mai înainte, cu ~~și~~ puțini, erau scutiți; cum, în fine, răscoala din 1821, „întreprinsă ~~și~~ în formă ~~și~~ lor (ai țăranilor) nu le folosi ~~și~~ nimic din pricina unor împrejurări fatale: țara fără ca să facem mai bine clasele înalte care singure se foloseșe de drepturile țării, câștigând mult, dar poziția țăranilor nu luă nici o îndreptare!"

Ajuns la epoca Regulamentului organic, Bălcescu crede prudent să oprească cercetarea sa, în cât, dat fiind starea de lucruri și de spirit în Principatele Române sub Protectoratul rusesc, el nu putea arăta*, sincer și obiectiv, poziția nenorocită pe care legiuirea ~~și~~ acestui de proprietate, dintre țărani și boieri ~~și~~ celor dintâi. „Documentele nu le lipseșe, scrie el. ~~Avem în mână multe și prea multe~~ ..... dar socotim că vremea nu le-a venit încă a le publica. Mai în urmă vom mărturisi și asupra acestui subiect, vom completa acest articol, vom pidesca fără patimă și fără partenie tot ce s'au făcut și pe cei ce au lucrat în aceasta pricină și vom fi meritat." Și după ~~și~~ promisă, Bălcescu nu lăsă să

9)

treacă fără să arate ~~cum~~ — voiu vedea — cum prin Regulamentul organic s'a creat tărîmurile umane din Principate cea mai ne-norocită stare pe care ea a avut-o vreodată. Pană atunci, ~~și~~ el scoate că nu putea termina ~~ste cercetarea sa fără~~ articolul său, fără un anume scopul cu care întreprinse cercetările sale, — scop pe care nu-l vedem bine, dar pe care el, din anumite considerațiuni mai sus arătate, nu-l putea prepune de cât cu cea mai mare dezideriu ~~al ~~ste studiului său~~ articolului său.

„Ne-am scoate fericați — mi-ncheia el acest articol — dacă astăzi ce reproducem, dovedirea de o prigonire nivesynată de mai multe veacuri a claselor de ~~jos~~ ~~sus~~ jos de către clasele de sus, ar deș-tepta în inima acestora sentimente de omenie și de dreptate; dacă ele o'ar pătrunde de trebuința d-a înlătăuri deosebitele clase de societăți; d'a le interesa pe toate deopotrivă la apărarea și fe-ricirea patriei comune. Și aceasta: luminând și ridicând poziția și rul mult starea lor materială. Căci și de acele noți, unde un mic number de cetățeni își întemeiară puterea și fericirea pe robia globurilor! Ele pei!! Astfel nu vrjurăm ni și ilele noastre o natie patemică și viteză cu care odinioară ne luptam ninpreună pe câmpul slavei pentru libertate și creștinătate; o văjurăm căzând cu sgomot, odolită ni ~~a~~ bucăți; o văjurăm chiar în anul acesta prăbușindu-se în mormântul sau fără a se mai putea ridica, nu din nevoia puternicilor sai vrăjmași, dar din pricina ca și ai ei! ”